

Sprawozdanie

komisyi budżetowej w przedmiocie budowy krajowego zakładu
położnic we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z d. 17. listopada 1890 polecił Wys. Sejm, uznając potrzebę budowy domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie, Wydziałowi krajowemu, zakupić grunt „Wulka kampionowska“ zwany, za kwotę 20.000 złr, pod budowę tego zakładu i wyasygnował jako nadzwyczajny wydatek na rok 1891 powyższą kwotę.

Następnie polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu przystąpić bezzwłocznie, do ułożenia i wykonania, przy współudziale fachowej w tym celu ustanowić się mającej komisji, programu planów i kosztorysów budowy i przedłożyć takowe na następnej sesji sejmowej. Na przygotowawcze roboty wstawioną została jako nadzwyczajny wydatek na rok 1891 kwota 2.000 złr.

Grunt pod budowę został zakupiony i zapłacony. Ankieta mająca wypracować wnioski co do budowy zwołana, ukończyła swoje prace i Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi plany i kosztorysy budowy w sprawozdaniach do l. 2539/92 i 13569/92.

W sprawozdaniu swoim do L. s. 1024/90 z d. 9. listopada 1890 podniosła komisya budżetowa, że jakkolwiek nie zaprzecza potrzeby jak najspieszniejszego przeprowadzenia budowy, to przedłożone wówczas szkice i kosztorysy nie mogły stanowić dostatecznej podstawy do upoważnienia Wydziału kraj. do rozpoczęcia budowy już w r. 1891. Komisya była zdania, że w tej sprawie przeprowadzone być muszą jeszcze bardzo liczne studia, że należy się starać, aby nowy budynek odpowiadał wszelkim wymogom, do czego powołani być muszą ludzie fachowi, specjalnie z przedmiotem obznajomieni.

Plany, które obecnie Wydział krajowy przedkłada, są wynikiem porozumienia się specjalistów fachowych, są oparte na szczegółowem zbadaniu potrzeb zakładu ze stanowiska nauki, jej postępu i zdobyczy najnowszych, są nareszcie wynikiem starannych i sumiennych badań istniejących wzorów nowowubudowanych całej niemal Europy.

Każdy zakład położnic jest zarazem kliniką czyli szkołą przeznaczoną do kształcenia lekarzy lub też akuszerok, albo obojga działów służby lekarskiej. Dlatego i zakład lwowski musi posiadać te same warunki, tj. uwzględnić cele szkolne, czyli on miałby służyć tylko obecnemu przeznaczeniu, tj. być szkołą akuszerok, czyli też będzie w przyszłości w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 24. marca r. b. mieścił i klinikę fakultetu lekarskiego dla uczniów. Z tej

kardynalnej zasady wypływa, że musi posiadać osobne ubikacje, których wymaga szkoła i dla tego być kosztowniejszym i obszerniejszym od innych oddziałów szpitalnych. Gdy zaś w czasie opracowania tej budowy, sprawa uzupełnienia Wszechnicy lwowskiej wydziałem lekarskim weszła na drogę bliskiego urzeczywistnienia, to ankieta do sporządzenia planów na budowę zakładu położnic we Lwowie powołana i tę okoliczność uwzględnić musiała, że zakład ten w najkrótszym czasie stanie się także kliniką uniwersytecką i uwzględnione być muszą wymagania takiej kliniki.

Do końca roku 1875, tj. do czasu zupełnego zwinięcia szkoły medyczno-chirurgicznej we Lwowie, istniał obok zakładu położnic, jako integralna część tegoż, oddział chorób kobiecych. Po zniesieniu tejże szkoły, pozostała jedynie szkoła akuszerek i do niej przydzielony został profesor położnictwa zwiniętej szkoły medyczno-chirurgicznej, oddział zaś chorób kobiecych złączono z oddziałem chorób wewnętrznych, a obecnie z oddziałem obserwacyjnym dla chorób unysłowych i nerwowych. Połączenie to nie mogło i nie wydało dobrych owoców i dział chorób kobiecych tak obecnie mało jest kultywowanym, że nawet niepodobna obliczyć, jakim on będzie, gdy mu należne miejsce wyznaczone zostanie. Położnictwo i choroby kobiece, to bracia Siamscy, których rozłączać nie wolno, które się uzupełniają wzajemnie i wspólnie tylko naukowy wiodąc żywot, służą cierpiącej ludzkości. Dlatego złączyła ankieta dla budowy zakładu położnic powołana, te dwa oddziały jednej gałęzi nauki i złączyć je musiała wobec powstać mającego fakultetu, który je z natury rzeczy w planie naukowym łączy.

W ten sposób rozstrzygnięte zostało pytanie, czyli przy oddziale położnic potrzebnem jest urządzenie oddziału ginekologicznego, które komisya budżetowa w swoim sprawozdaniu z d. 9. listopada 1890 r. ankiecie rozstrzygnąć poleciła.

To jest powód, dla którego zakład wypadł większy o całych 40 łóżek, jak go pierwotnie preliminowano i naturalnie koszt jego się powiększył. Z pierwotnej kwoty 184.000 złr. wzrósł na 234.000 złr. tj. o całe 50.000 złr. Nadwyżkę tę atoli zwraca Rząd krajowi w znacznej części, gdyż wliczoną ona także została do subwencji 150.000 złr., którą za budowę klinik fakultetu lekarskiego we Lwowie c. k. Rząd krajowi wypłacić się zobowiązał. W ten sposób nie przekracza właściwie zakład dla położnic preliminowanej pierwotnie kwoty, zyskuje tylko na pomiarach budynku i na jego wartości pod względem pomieszczenia chorych i wartości naukowej.

Kwota ta 234.000 złr. w. a. polega na obliczeniu zabudowanej powierzchni, przy czem za podstawę rachunku przyjęto 120 złr. za metr kwadratowy budynku. Taki bowiem koszt metra wykazało doświadczenie zrobione przy najnowszych budowlach tu we Lwowie wykonanych. Dokładny kosztorys, dopiero w ostatnich czasach wykończony wykazał atoli, że podstawa ta do obliczenia była nieco mylną i że koszt budowy o 21.000 złr. wypadł droższy. Już sam budowniczy, który plany budowy wyrobił, c. k. radca Brauseis, przedkładając wykończony kosztorys, zauważył, że możliwe są pewne oszczędności, bez żadnego uszczerbku dla całego gmachu. Wydział krajowy w osobnem dodatkowem sprawozdaniu do l. 13569/92, odtrącił kwotę 10.000 złr. od przekroczenia 21.000-sięcznego i ostatecznie podaje jako rzeczywisty i nieprzekraczalny koszt budowy zakładu położniczego, wraz z kliniką ginekologiczno-położniczą kwotę 245.000 złr. Koszt ten budowy rozliczony na ilość łóżek wykazuje, że 1 łóżko kosztować ma 1750 złr., podczas gdy wedle pierwotnego planu budowy bez kliniki ginekologicznej, jedno łóżko kosztować miało 1840 złr. W ten sposób kwota kosztów budowy podana w pierwszym sprawozdaniu Wydziału krajowego przekroczoną zostaje o 11.000 złr. Przekroczenie to ma atoli jeszcze jedną bardzo ważną przyczynę, dla której właściwie nie powinno iść na rachunek kosztów budowy zakładu położniczego. Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu uchwałą z dnia 17. listopada 1890 r. zekupić grunt „Wulka kampionowska“ pod budowę zakładu dla położnic. Grunt ten zatem w całości miał być dla zakładu położnic oddany. Teren tego gruntu jest taki, że w $\frac{3}{3}$ części swojej przedstawia on znaczny, nagły spadek wynoszący przeszło 2 metry od poziomu $\frac{2}{3}$ części przy ulicy położonych. W myśl uchwały powyższej, miał zakład położnic stanać na tej części gruntu, która przytyka

do ulicy i przedstawia płaszczyznę z bardzo małym spadkiem, część zaś końcowa nagle spadająca miała być ogrodem około zakładu. Wśród pracy przygotowawczej budowę zakładu położnic. wystąpiła kwestya umieszczenia dwóch klinik fakultetu lekarskiego około szpitala powszechnego i stało się, że na umieszczenie tych 2 klinik przeznaczoną została właśnie ta część gruntu, na której miał stanąć zakład położniczy, część najlepsze warunki do budowy posiadająca. Ten zaś zakład, dla którego grunt zakupiony został, otrzymał właśnie teren spadzisty. Na tym terenie stanąć muszą oba skrzydła budynku i wskutek tego skrzydła te w większej połowie nie są budynkiem dwupiętrowym, ale raczej trzypiętrowym. Naturalnem tego następstwem jest, że koszt budowy musiał wypaść większy i pierwotny preliminarz przekroczone o 11.000 złr. Atoli zyskano plac pod budowę klinik terapeutycznej i chirurgicznej, który gdyby dzisiaj około szpitala powszechnego kupić wypadło, kosztowałby więcej, jak trzykrotną kwotę przekroczenia preliminarza budowy zakładu położnic.

Co do samego budynku, to ostatecznie przyjętym został system korytarzowy, tak rozłożony, że trakt środkowy łączy właściwie dwa pawilony z osobnymi wchodami. W ten sposób zastąpić było można system czysto pawilonowy, także w zakładach dla położnic praktykowany, a nawet pewne zalety posiadający. Nie da się bowiem zaprzeczyć, że pod względem separacyi chorych system pawilonowy ma swoje zalety, natomiast posiada on i niemałe wady, wynikłe z utrudnionej administracyi i koniecznej kontroli całości, pomijając już koszty budowy. Stąd to pochodzi, że wiele zakładów najnowszych wybudowano w tym samym systemie jak projektowany lwowski i więcej znacznie jest takich zakładów, jak budowy pawilonowej. W takim systemie przeprowadzony jest i nowy zakład berneński, któremu za wzór służył d. ezdeński i bardzo wiele przepysznych zakładów Uniwersytetów niemieckich. Ankieta nie proponowała wcale systemu bloków, jakie posiada jedna z najdroższych klinik położniczo-ginekologicznych w Berlinie, bo nie posiadają one tej zalety, któraby równoważyła olbrzymie koszty budowy i nie znajdują naśladowców. To samo da się powiedzieć o systemie celkowym Tarniera, możliwym tylko do zastosowania w małych schroniskach położniczych, lub w jednej części budowy pawilonowej, jakoteż o systemie korytarzowo-celkowym, przeprowadzonym np. w przebudowanym ze starego budynku zakładzie położniczym w Kopenhadze. Te systemy posiadają pewne zalety, wykazują atoli wady i na nasze stosunki nie są praktyczne. Dlatego ankieta uchwaliła wprawdzie pierwotnie plan pawilonowy. Plan ten na podstawie wypracowanego przez profesora położnictwa szkicu, przybrał formy architektoniczne, ale przekonano się później, że budowa zabiera za dużo miejsca i będzie za kosztowną i dlatego wypracowany został na podstawie szkicu nowego, tego samego członka ankiety drugi plan, który Wys. Sejmowi przedkładamy. Zaletą tego budynku będzie możliwość zupełnej separacyi chorych od zdrowych, tak dalece posunięta, że chore nie stykając się wcale ze zdrowymi, doprowadzone być mogą do lokali dla nich przeznaczonych, osobnymi wchodami, schodami i korytarzami, dającymi się zupełnie odłączyć od reszty budynku i umieszczone zostaną na II. piętrze tj. tam, gdzie dla niżej umieszczonych możność zakażenia, a tem samem zanieczyszczenie zakładu prawie ginie. W ten sposób pokonana została niemała trudność budowy zakładów położniczych. Ta możność odłączania chorych, zgóry już należycie nie obmyślana, wywołuje wielkie trudności w prowadzeniu zakładu, naraża na utratę miejsca do obłożenia choremi przeznaczonego, w razie potrzeby odłączenia pojedynczych nawet przypadków i czasem wytwarza konieczność budowy osobnych pawilonów przy istniejących już zakładach, których następstwem znów jest bardzo trudny nadzór i kontrola odłączonych, a tem samem wysokie koszty utrzymania zakładu.

Zresztą zakład położnic lwowski posiadać będzie podobny rozkład i bardzo podobne kształty do tych zakładów, które w ostatnich latach w słynnych Uniwersytetach wybudowane zostały. Również bardzo ważną zaletą tego zakładu jest możność dobudowania dwóch zupełnie znów odłączyć się dających pawilonów, bardzo małym kosztem. Komu znany jest wzrost zakładu położniczego lwowskiego, tego nie zadziwi, że ankieta i o możliwości takiego rozszerzenia zakładu

w dalekiej przyszłości pomyśleć musiała. Dla poparcia zaś tego twierdzenia dołączamy wykaz rocznie umieszczanych w zakładzie chorych poczynszy od r. 1826.*) Naturalnie, że z budowy usunięto wszystko, co służy tylko dla ozdoby i pompy zewnętrznej, a nie ominięto nic, co stanowi wartość budynku. Nasz kraj nie stać na takie wydatki i musimy mniejszymi zasobami osiągnąć te same rezultaty.

Rok 1892 pod względem cen materiału budowlanego zapowiada się korzystnie i obiecuje dla budujących pewne ulgi, dlatego nie jest bynajmniej wykluczona możliwość jeszcze pewnych oszczędności. Rozumie się samo przez się, że nadzieje te ziszczą się tylko wtenczas, jeżeli budowa i jej prowadzenie wyłącznie i jedynie interes zakładu będą miały na oku. Ponieważ z natury rzeczy jeszcze wśród budowy mogą być konieczne drobne zmiany co do wielkości wzajemnego stosunku ubikacji, które bez kosztów i tylko z zyskiem dla całości przeprowadzone być winny, dlatego komisya budżetowa uważa za potrzebne, aby utworzyć stałą komisję budowy, która rozpatrzy oferty na pojedyncze części budowy, albo też całość tejże — przedstawi Wydziałowi krajowemu najkorzystniejsze, poda projekt nadzorowania budowy. Najważniejszym zaś jej zadaniem będzie dalsze fachowe opiniowanie pojedynczych szczegółów budowy, co tembardziej jest konieczne, o ile ze sprawozdania Wydziału krajowego się okazuje, że w sprawie szczegółów konstrukcyjnych budynku dla zakładu położnic, ankieta podała, jak to zawsze się dzieje, tylko ogólne wskazówki, mianowicie co do ogrzewania, oświetlenia, wentylacji, i zaopatrzenia w wodę budynku. Wynika więc z tego, że te szczegóły konstrukcyjne w ciągu budowy 3 lata trwać mającej, za wskazówkami tej komisji opracowane i przez nią przyjęte być muszą, co tylko już podczas budowy samej jest możebne.

Całkiem słusznie Wydział krajowy w dodatkowym sprawozdaniu do l. 13.569/92 odstąpił na teraz od przedłożenia planu i kosztorysów stacyi wodnej. Nie ulega wątpliwości, że siła motoru tej stacyi zużyta być może dla produkeyi światła elektrycznego, którego budynki dla medycyny teoretycznej fakultetu lekarskiego przeznaczone, jeszcze więcej, jak kliniki potrzebują. I przypuszczenie, że w tym względzie nastąpi porozumienie z c. k. Rządem co do wspólnej budowy i wspólnego utrzymania stacyi elektrycznej ma wszelką podstawę. Oprócz tego atoli wymaga ta stacya wodna ewentualnie i elektryczna bardzo szczegółowych i dokładnych badań, które w ciągu trzech lat budowy wykonane być muszą. Jest to całkiem odrębna bardzo drobiazgowa praca, do której nawet substratu ankieta dotąd nie miała. Polega ona na najdokładniejszym obliczeniu potrzebnej ilości wody, opartem na poszczególnem rachunku dla każdego budynku z osobna, dla których woda dostarczana być ma, dalej na sondowaniu terenu i obliczeniu całkiem pewnem ilości i jakości wody, która w ciągu 24 godzin dostarczona być musi, a te dopiero badania wykazać mogą rodzaj i siłę motoru lub motorów, jakie w stacyi wodnej

*) W r. 1826	było	przyjętych	chorych	107	W r. 1876/7	było	przyjętych	chorych	423
" 1852	"	"	"	137	" 1877/8	"	"	"	482
" 1858	"	"	"	199	" 1878,9	"	"	"	463
" 1864	"	"	"	407	" 1879/80	"	"	"	518
" 1865	"	"	"	498	" 1880 81	"	"	"	502
" 1866	"	"	"	477	" 1881/2	"	"	"	557
" 1867	"	"	"	538	" 1882/3	"	"	"	577
" 1868	"	"	"	556	" 1883/4	"	"	"	619
" 1869	"	"	"	492	" 1884/5	"	"	"	630
" 1870	"	"	"	453	" 1885/6	"	"	"	730
" 1871	"	"	"	506	" 1886/7	"	"	"	718
" 1872/3	"	"	"	448	" 1887/8	"	"	"	787
" 1873/4	"	"	"	346	" 1888/9	"	"	"	882
" 1874,5	"	"	"	347	" 1889/90	"	"	"	885
" 1875/6	"	"	"	393	" 1890/91	"	"	"	1007

Od roku szkolnego 1872/3 liczone tylko świeżo przybyłe bez dodania pozostałych z roku ubiegłego.

ustawić należy. Rozumie się samo przez się, że motory, ze względu na oszczędność materiału opałowego muszą być najlepszej jakości i dostarczone jedynie przez firmy, które na dłuższy przeciąg czasu przyjmą gwarancję co do ilości potrzebnego opału, oraz co do wydajności pracy motoru.

To samo odnosi się do urządzenia wewnętrznego zakładu, o ile ten zakład skompletowania tegoż urządzenia potrzebować będzie, oraz o ile urządzenie pewnych ubikacyj o z góry określonym ich przeznaczeniu, specjalnych wskazówek wymagać musi. I tu należy przeprowadzić szczegółowe studia, na podstawie których skreśli się najdokładniejszy obraz całego urządzenia, aż do najdrobniejszych szczegółów, wraz z kosztorysem.

Obie te prace będą dalszem zadaniem stałej komisji budowy i dlatego komisja budżetowa nie widzi powodu obecnie wstawiać w koszta budowy zakładu położnic kwoty 23.500 złr. na urządzenie wewnętrzne tegoż zakładu przeznaczonej, jak to Wydział krajowy wnosi i dopiero na podstawie przedłożonego planu tego urządzenia i dokładnego kosztorysu szczegółowego, sprawę tę załatwić pragnie.

Na podstawie powyższego wywodu wnosi komisja budżetowa :

Wysoki Sejm uchwalić raczy :

I. Sejm upoważnia Wydział krajowy do rozpoczęcia budowy krajowego zakładu dla położnic wraz z kliniką położniczo - ginekologiczną, według planu na podstawie uchwał ankiety, specjalnie w tym celu zwołanej i w porozumieniu z c. k. Rządem wykonanego i kosztorysu na kwotę 245.000 złr. obliczonego-

Budowa ta ma być wykonaną w ciągu lat trzech.

II. Sejm wstawia w budżet szpitala powszechnego we Lwowie na rok 1892 jako wydatek nadzwyczajny (Rubr. XI. poz. 60 b) na tę budowę, pierwszą ratę w kwocie 70.000 złr.

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zamieszczenia na ten cel w preliminarzu na rok 1893 drugiej raty w kwocie 120.000 złr., zaś w preliminarzu na rok 1894 na dokończenie budowy kwoty 55.000 złr.

We Lwowie, dnia 27. marca 1892.

Zastępca przewodniczącego :
Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca :
Czyżewicz w. r.

